

спортни, културно-просветни и други дейности, осъществявани с лицата с нарушения от всички периоди на жизнения цикъл.

Основни задачи:

Специалното образование е интердисциплинарна и интегративна наука. На границата между медицински, хуманитарни, биологични и социални науки, то е пред сложни и многообразни задачи, проблемни ситуации и казусни номинации. Една част от тях се решават в съответните микро-пространствени научни области. Тук се отнасят много специализирани проблеми, чието решаване не представлява безапелационно значение и интерес, и за другите научни области. Съществуват обаче и по-обща научно-теоретични и практическо-приложни задачи, валидни и значими за всички клонове на специалната педагогика. Най-актуалните, най-важните и изискващи бързи и конкретни решения са:

1. Да се унифицират понятията, обозначаващи отделни видове нарушения. Изискването е поставено както към общо-обозначаващи понятия, така и към уеднаквяването на наименованията на някои нарушения. Общите понятия са в позиция на необходимост от уеднаквяване, от една страна поради различията в световен план, и от друга поради търсенето на по-хуманни обозначавания. Към наименованията на някои нарушения също се налага унифициране, защото в различните школи и дори в отделните науки с различни понятия се обозначава едно и също съдържание. Най-силно е изразен този конструкт при по-голяма вариабилност на проявени нарушения, например при комуникативните нарушения, умствената изостаналост.

2. Да се проучи характеристиката и спецификата на отделните видове нарушения. Разбира се, има уточнена същност и симптоматика за почти всички срещани в действителността нарушения. Остават открити въпросите за цялостното изучаване-клинически, невро-физиологически и невро-психологически, психо-физически характеристики. Най-валиден и нерешен е проблема за диференциално-различителните особености. От допълнителни когниции се нуждаят и някои недостатъчно проучени нарушения в българското специално образование – обучителните трудности, аутизъм, множествените нарушения.

3. Да се разработят психологическите и педагогическите характеристики на лицата с нарушения. По-често провокира интерес и се изучават клиническата и психологическата симптоматика. Специалното обучение е и финалистична наука. За да се прогнозира крайните резултати от обучението, възпитанието и терапията е необходимо да се познават и педагогическите обекти и субекти в психологическата им характеристичност, педагогическите норми, терапевтичните смисли и значение, метапознанието на учащите се. Естествено психологическите и педагогическите характеристики са важни и за

диференциалните диагнози. Не е възможно комуникация и специалната терапия да се осъществят без достатъчно информация.

4. Да се създават и модифицират съществуващите методи и методики за диагностика в насока на диференциално диагностициране. Диагностиката да е ориентирана към обследване на самите нарушения, а не към самоцелни проучвания. Методиките да са стандартизирани и адаптирани към лицата с нарушения, за да се изключи ентусиазирания вариант при който изследователи, не познаващи особеностите на дадена категория внасят погрешни интерпретации към получени данни.

5. Да се конституират класификационните и систематизационните аспекти на нарушенията. Безспорно, следва да се ползват постиженията на теоретично и емпирично ниво и комплексни критерии.

6. Да се изследват и интерпретират детайлно психологическите особености на лицата с различни прояви на нарушения.

6. Да се усъвършенстват методите, принципите, моделите на специалното обучение и терапевтичните стратегии. Да се внасят специално-педагогически, специално – психологически и социални иновации съобразени с вид, степен, възраст, етиология и социални позиции на лицето с нарушение.

7. Да се актуализира и оптимизира системата на специалното образование. Основните дейности са в посока на диференцираното обучение на отделните категории лица с нарушения, интегрираното и включеното обучение, специалното обучение при късно възникнали увреди, професионалното образование на лицата с нарушения.

ПРИНЦИПИ НА СПЕЦИАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Към компонентите на съдържанието на специалното образование се отнасят и нейните принципи. Те са фундамента на разработване на научно детерминирани методи и начини за профилактика, преодоляване и терапия на нарушенията. Принципите осъществяват закономерните връзки между теорията и практиката и се явяват насока за коректно и правилно управление на изучаваните явления и процеси. Научните принципи, които ползва и на базата на които се формира специалното обучение са следните:

Принцип на развитието. Този принцип предполага еволюционно-динамичен анализ на появата и разгръщането на нарушението. От значение е не само регистрирането на отделните симптоми на дадено нарушение, но и изучаването на симптоматиката в динамичното ѝ проявление и влиянието ѝ върху цялостното развитие на личността на лицето с нарушение. Принципът позволява да се определи ядрения /основния, водещия/ недостатък и свързаните